

Pudics Zsuzsanna

KÉKFESTŐ

A vasárnapot nem szeretem. Olyankor mindig sok idegen érkezik. Zajosak, mindenkinek köszönnék, mintha ismerősök lennének, és közben lopva figyelnek mindent. Úgy tesznek, mintha rendben lenne az, hogy ide bezártak minket; hogy csak akkor mehetünk ki a szabadba, ha a személyzetnek kedve van hozzá; hogy csak pépeset adnak enni, és nem hajlandók visszaadni a fogsorunkat, mert az szerintük veszélyes; hogy úgy beszélnek velünk, mintha tehetetlen gyerekek lennénk, pedig ők a kis taknyosok. Ők dönthetnek arról, hogy mi hogyan szeretnénk befejezni az életünket. A szerda jobb, akkor kevesebben jönnek, és nem akarják a mindenhatót játszani.

Ugyanazok a hangok ismétlődnek nap mint nap. A szomszéd szobában Etus veri a padlót a járókerettel, Ildikó nővér rikácsol vele, ezzel nem fogja megnyugtatni most sem. Az emeleten Rózsika kántálja a sirató énekeit.

- Kati néni, nézze csak kit hoztam.

Nekem szólnak? Ki ez? Margó. Nem szeretem ezt a Margót. Erőltetetten próbál kedveskedni, gondolom fél, hogy kirúgják. Bár ki akarna ide jönni helyette dolgozni. Lehet, azt vette a fejébe, hogy ő egy kedves nő. De nem az. Egy hájpacni, a haja zsíros, a körme ápolatlan, a köpenyéről folyton hiányzik egy-két gomb. Na és a neve? Hát, hogy hívhatnak valakit Margónak! Megböködi a vállam. Utálok, ha hozzám ér.

- Na, Kati néni, nézzen már ide, ki jött magához?

Eszem ágába sincs odanézni. Nem akarom látni sem őt, sem azt, akit magával hozott. Inkább kinézek az ablakon. Igaz, eléggé piszkosak ezek az üvegek, utoljára karácsony előtt pucolták meg őket, akkor is éppen csak hogy összemaszatolta az a fiatalasszony, de azért a fák így is látszanak. A barackfa rózsaszín virágait figyelem. Néha egy-egy szirmot lefúj a szél a fűbe. Mennyire szerették ezt a gyerekek. Futottunk a parkban, a rózsaszín szziromeső elől. Aztán meg fagyit ettünk, a fiam a csokisat szerette, a kicsi pedig az epreset, mindig kihisztizte magának azokat a kis cukorkákat a tetejére. Leharapta a tölcser alját, folyton összemaszatolta a ruháját a lecsöpögő fagyival.

- Kati néni, tessék ide figyelni. Itt van a lánya.

No hiszen. Majd pont az. Kicsit oldalt fordulok a tolószékemmel. Margó mögött egy idősebb nő áll, tipikus látogató testtartásban. A látogatók fürkészik a veszélyt, hogy bármelyik pillanatban el tudjanak futni innen, le a lépcsőn, ki a hatalmas régi fakapun, ahol újra vehetnek levegőt. Miközben beszippantják az életet, megkönnyebbülnek, hogy nekik még nem kell itt élniük, és talán egy pár órát majd jót is cselekednek, remélve, hogy áldásos tettüket nem felejtí majd el a Jóisten, ha eljön az ő idejük.

- Már hogy lenne ez a fáradt tekintetű kis nő az én lányom?

Az én lányom sudár, gyönyörű, hosszú, gesztenyebarna haja van, óriási szempillái. Olyan, hogy minden szomszéd megállít az utcán, mikor sétálunk, hogy ugyan, hadd nézzék már meg ezt a gyönyörűséges kislányt. A haját, azt tőlem örökölte, nekem volt ilyen vastag szálú, de most már az is elmúlt.

Az én lányom mindig mosolyog. Kitűnő tanuló, az eszét meg az apjától kapta. Minden iskolai ünnepségen ő szaval, gyönyörűen mond verseket. Néptáncsoportba jár, és fuvolázni tanul. Nagyon büszkék vagyunk rá. Ha Jánosom még élne, biztosan sokat lennének együtt, együtt az egész család.

Ránézek a nőre. Jó megjelenésű. Ízléses kiskosztüm van rajta és magas sarkú cipő. A cipője és a táskája egyforma színű, akárcsak a rúzsja és a körömlakkja. Kicsit mintha ideges lenne, jár a keze, lába.

Mikor kicsi volt a lányom, sokszor jártunk egyforma ruhában. Megvettem az anyagot, kinéztem a Burdából a fazont, és megvarrattam a varrónővel. Piroskának mesés keze volt. Kedvencem a kékfestő blúz, puffos ujjal. Hű, mekkora divat volt!

Még el is mentem a közeli művelődési házba, ahol indítottak egy tanfolyamot, hogy hogyan lehet kékfestő anyagot készíteni. A szövetre a mintának megfelelően gátlószert nyomtunk, ami az ezután felvitt színezéket elszigetelte az anyagtól. A gátlószerral fedett részek fehérek lettek, a többi rész haragos kék. Hát, hogy állna már ennek a nőnek a kékfestő blúz.

- Szia, anyukám!

Na, én biztos nem szólalok meg. Majd csak megunja, és elmegy. Margó is megszokta unni, mikor nagyon fel akarom bosszantani, és nem kelek fel azért sem. Egy idő után feladja, és kicsörtet a szobából, közben azt mormogja, hogy akkor ott rohadjál meg, ahol vagy.

- Hogy vagy, anyukám?

Ezt az egyforma cipős-táskás nőt nem érdekli, hogy nem válaszolok. Feltesz még egy pár kérdést, azután beszél magáról, meg a munkájáról, ezek szerint gyereke nincsen, mert akkor biztos arról mesélne. Mondjuk, gyűrűt sem látok az ujján. Azután meg elővesz egy könyvet, és felolvas belőle. Nem mondom, szép hangja van. Olyan ismerős, meg nem tudnám mondani, honnan.

Sokáig marad, de végül is nem bánom. Mikor elmegy, abból az elegáns táskájából elővesz egy kendőt, és a térdemre teszi.

- Boldog születésnapot, anyukám!

Végigsimítok a puha kelmén, ujjaim alatt táncolnak a képfestő virágok.

ANGYALCSINÁLÓK

1910 telén Szelevény, Tiszakürt és Kőtelek falvakban legalább tizenhárom fiatal nő vesztette életét, vélhetően tiltott magzatelhajtás következtében. A hatóságok vizsgálatot indítottak, hogy kiderítsék, mi lehet az oka a tömeges tragédiának, de a nyomozás nem vezetett eredményre. Több bábát is kihallgattak, sorra faggatták a falubéli fiatalasszonyokat az érintett településeken, de mindenki hallgatott. Senki nem tudott semmiről. A csendőrök azután nem is nagyon firtatták a dolgot, talán azért, mert a bábáknak boszorkányos hírük volt, főleg az Alföldön, és hát egyiküknek sem akaródzott valamilyen rontást vagy átkot a nyakába kapni. Mert hát az ilyen ördögi mesterséget tudók elvehetik az ember egészségét, boldogságát. Ráronthatják akárkire a szerelmet, betegséget. Ráküldhetik a házára a patkányt. Rájárhatnak valakire álmában, hogy azt megkínózzák, eltángálják, aztán fáradtabban keljen fel az ilyen ember, mint ahogyan lefeküdt.

A nagymamám ezen a télen töltötte be a tizenkettedik évét, és éppen ezen a télen fogadták be a fonó női körébe, miután megjött az első havivérése.

Dédnagymamám és a testvérei rozsmaringból, borostyánlevelekből és zsályából font koszorút tettek az éppen nővé érett nagymamám sűrű barna hajába. Az asszonyok, lányok körbeültek, énekeltek, azután

elkezdtek a női praktikák megosztását. A tizenkét éves lánykának már nem kellett megtanítani, hogy a hétfői nagymosáshoz miként készítsen mosólúgot, vagy hogyan főzzön szappant. Jól ismerte a ház kimeszelésének, vagy a sparhelt begyűjtésének trükkjeit. Bírta a szombati kenyérdagasztás és -sütés minden mozzanatát. Megtanulta, hogy egy asszony lételeme a beosztás, és a takarékoság mellett az állandó tevékenység. Sokszor hallotta az apjától, hogy a betegség egy asszonynál megengedhetetlen. Mi nem is ismerjük az orvost. Azt is mondta az apja, hogy nagymamának nem kell majd félnie a párválasztástól, mert ők majd találnak neki egy megfelelő legényt, hiszen a házasság elboronálása a szülők feladata. A nagymama nem merete mondani, hogy bizony neki már megvan az ő választása, Jóska, a kondás fia, aki pünkösdléskor, mikor végigjárták a falut a lányokkal meg a fiúkkal, hogy adományt gyűjtsenek, bizony el sem mozdult mellőle, és az összes táncot együtt ropták egész álló nap.

Most itt azt mondták neki, hogy az asszony fő dísze az engedelmesség. Ha majd hozzámegy az urához, akkor nem utasíthatja vissza a közeledését. Nagymamának eszébe jutott, hogy bizony ő Jóska közeledését nem is akarná visszautasítani. A fonó összes tagja hozzászólt, áradtak a jótanácsok, praktikák.

Ha hozzámész, állj meg neki akármikor, és akárhol kívánja. De ha túl sok gyereked lesz, akkor megszólnak, mint a Varát, mert nem tudta elrántani a farát. Szóval, majd a lakodalomkor annyi görcsöt kössél az alsószoknyád kötőjére, ahány évig nem akarsz gyereket, vacsorakor meg annyi ujjadra üljél le, és annyi kanál levest merjél, amennyi pulyát szeretnél.

Azután, ha odaadtad magad, és az uradnak már jó volt, rögtön pattanjal föl az ágyból, tüsszentsél, fújd ki jó erősen az orrod, erőlködéssel eltávolíthatod a magvat, utána málnalevél főzettel jól mosd meg magadat ott alul.

- Ha nem jönne meg, akkor igyál csombormenta-, üröm- vagy vadmurokteát.

- Vagy petrezselymet élesztővel, vagy anyarozsfőzetet, vagy rutafüvet pálinkában.

Az akkor tizenkét éves nagymamám undorodott a pálinkának még a gondolatától is, túl sokszor látta, ahogy a saját apja megvadult a birspárlattól.

Nekem az használt, amikor az üres hombárba hajoltam, aztán jól megnyomta a hasamat a deszka.

Nekem meg a bába azt tanácsolta, hogy vegyek ecetes-sós lábfürdőt. De jó is lett.

Én jó sokat szekereztem, utána meg megemeltem az ekét.

Egy kis mályvát felteszel, az elég.

Ha majd itt lesz az ideje, megismerkedhetsz a bábával is. Aztán ha te is olyan vagy, hogy minden hónapban megesel, azt is megtanítja, hogyan kell magadnak megoldani a dolgot. Ne félj, itt mi segítünk egymásnak.

A tizenkét éves nagyanyám beleszédült a sok jótanácsba. Homlokát szúrták a rozmaringágak pici tüskéi. Egy borostyánlevél rácsúszott a jobb szemére. Talán ezért nem vette észre azt a fekete, hosszúkás alakú lakktáskát, amiben egy kihegyezett lúdtoll, egy kötőtű és egy hosszú bicikliküllő várt arra, hogy nagyanyám néhány év múlva majd rendszeresen használja őket. Akkorra már hozzáadják a szülei a fuvaros fiához, aki megfelelő körülményeket tud biztosítani a leendő gyerekeinek, és hasonlóak a két család földjei is. Akkorra már nem fog minden este Jóskára gondolni, miközben a férje, aki sok évvel idősebb nála, a csizmáját le se véve ráfordul az ágyban. Akkorra már a nagymama gyakorolja a fonóban hallott összes praktikát, megismerkedik a bába-asszonnal, aki megtanítja neki, mire és hogyan lehet használni a fekete lakktáska tartalmát.

Akkorra már megfogadja, hogy soha, de soha nem fogja anyámnak elmesélni, hogy lehetett volna még kilenc testvére.

GYÓGYÍTÓK

Anyám három egyenlő részre osztja a vörösesbarna fürtöket, a hajszálak alázatosan engedelmessé válnak az akarátának, ahogyan mindenki szokott. Egyesével végigsimítja a különálló varkocskákat, hogy még inkább egyben tartsa, ami szerinte összetartozik. Jobb kezének hüvelykujja és mutatóujja közé parancsolja a jobb oldali köteget, a maradék szálak még pihenhetnek a tenyerében. Bal kezével is ugyanezt teszi a bal oldalon. Jobb kezével áthajtja a középső csurin

a jobb oldalit. Most a középső és a mutatóujja közé veszi a bal oldali copfocskát, a mutatóujja másik felével és a hüvelykujjával fogva tartja a jobb szélső csurkát. Jobb oldalra kihúzza a középső köteget, majd ezen átvezeti a baloldalt. Szorosan meghúzza. Kétkörönként középre igazítja a vaskos copfot. Nézem, ahogy anyám fonja a lányom haját. Ezeket a mozdulatokat ismétli, ki tudja hány ezer éve? Hány generáció hajszálai tapadnak egymásra? Ott tekergődzünk most anyám, a lányom és én. Rég elfeledett ősök fájdalmával bodorodunk. A sejtszintű öröklődéshez simulunk, változatlan DNS-alapszerkezetünkkel. Mit mutatnak az epigenetikai kutatások? Megváltozik a génkifejeződésünk az élményeink hatására? Traumatisált ősök utódai vagyunk. Titkok, tabuk, szégyen, hol alul futnak a szálak között, hol kibukkannak a felszínen, és a piros szalagra tekerednek. Felkunkorodnak az el nem mesélt történetek, anyám visszatuszkolja a kiszabadult tincseket. Küzdök vagyunk. Gyógyító sámánok és babaasszonyok kezei között ott az a petesejtcsíra, amiből én születni fogok. Ott volt anyám petefészkében, mikor várta őt a nagymamám, már ott megvívta harcát az életben maradásért.

A fonat lefelé egyre kisebb és kisebb, elfogy, mint anyám ideje, amit még velünk tölthet. Piros szalagot köt a végére. Na, mehetünk, hozzátok a virágokat, én viszem a többit. November elseje van. Ilyenkor együtt megyünk a temetőbe. Visszük a krizantémokat, anyám a mécseseket meg azokat a kis szerszámokat, amiket már gyerekkoromban is irigyeltem a nagymamámtól. A kiskapát meg a kiscgereblyét.

Állunk a nagymama sírja előtt, anyám, a lányom meg én. Jöttünk elmesélni, amit már úgyis tud, nemsokára megérkezik a legkisebb lány. Letesszük a virágokat a helyükre. Végigsimítom a sötétzöld márványra ragasztott réz S betű kanyarulatait. Anyám a kiscgereblyével simogatja körbe a sírt. A lányom keze ösztönös mozdulattal simogatja a hasát. Olvastam, hogy a várandósság alatt a baba sejtei az anya véráramába vándorolnak, majd visszakerülnek a babába. Magzati, anyai mikro-kimériszmus. A sejtek negyvenegy hétig keringenek oda és vissza, majd a születés után ezeknek a sejteknek a nagy része az anya testében marad, lenyomatot hagyva az anya szöveteiben. Gyakran ott maradnak évtizedeken át. Vajon ott vagyok még anyámban? Hol hagytam a nyomaimat, a vádlijában, az agyában, a karjában, a csípőcsontjában? És anyám ott van még a koporsóban nagymama fekete selyem ruhája alatt?

Ha egy anya szíve megsérül, a magzati sejtek a sérülés helyére rohannak, és olyan sejtekké alakulnak, amelyek a szív meggyógyítására specializálódtak.

Gyógyítók vagyunk mindannyian.

Szent Anna harmadmagával